

NBS komandieris **Leonīds Kalniņš**: “Mēs varam uzrakstīt ideālus dokumentus, koncepcij-

jas, stratēģijas, bet, ja visi kopā nemēģināsim to realizēt savās atbildības jomās, nav vērts tās rakstīt. Tāpēc piedāvāju, veido-

jot jauno Valsts aizsardzības koncepciju, arī izvērtēt, cik lielā mērā katrs esam piedalījušies valsts aizsardzības veicināšanā

un cik lielā mērā katrs sevi varam šajā jomā pilnveidot.”

Saskaņā ar Nacionālās drošības likumu Saeima Valsts aizsardzības koncepciju apstiprina ne retāk kā reizi katrā sasaukumā līdz savas darbības otrā gada 1. oktobrim. Lai arī parlaments darbu sācis pavisam nesen, jau aizvadīta pirmā publiskā diskusija par jauno Valsts aizsardzības koncepciju “Turpmākie četri gadi valsts aizsardzības nozarē”. Piedāvājam ieskatu diskusijas dalībnieku teiktajā.

Stiprināt savu aizsardzību

Lai arī koncepcija Saeimā jāpieņem darbības otrajā gadā, šis laiks liek par to runāt jau tagad, norādīja Latvijas aizsardzības ministre Ināra Mūrniece (Nacionālā apvienība). Kā vienu no būtiskiem aspektiem viņa norādīja nepieciešamību attīstīt Valsts aizsardzības dienestu: “Likumprojekts virzās uz priekšu, ceru, ka martā to pieņemsim galīgajā lasījumā un šajā vasarā pirmie brīvprātīgie uzsāks dienestu.

Mums patīk atsaukties uz NATO kolektīvo atbildību, uz 5.pantu, bet NATO līgumā ir 3.pants, kurā skaidri pateikts, ka katrai valstij jāstiprina savas aizsardzības spējas, lai tā spētu pretoties agresijai. To šobrīd arī darām.”

Nacionālo bruņoto spēku (NBS) komandieris ģenerālleitnants Leonīds Kalniņš uzsvēra, ka Nacionālie bruņotie spēki kā viens no valsts aizsardzības stūrakmeņiem konsekvēnti turpina savu bruņoto spēju attīstību, balstoties uz augstiem profesionalitātes principiem: “Valsts aizsardzības tālākā attīstība nav iespējama, ja mēs vēl ciešāk neintegrosimies ar Latvijas sabiedrību, iekļaujot un iesaistot to aizsardzības sistēmas būvniecībā dažādos veidos. Gan individuālu spēju pilnveidošanā, gan iesaistoties caur kolektīvajiem pasākumiem, veicinot visaptverošu aizsardzības principu ieviešanu valstī.”

Joprojām runājam par to pašu

Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas priekšsēdētājs Raimonds Bergmanis (Apvienotais saraksts) norādīja, ka, pirms radīt jauno koncepciju, vispirms nepieciešams izvērtēt iepriekš noteikto mērķu un uzdevumu izpildi, saņemtos rezultātus. Tad var do-

Kādai būt Valsts aizsardzības koncepcijai

māt par nepieciešamajiem uzlabojumiem.

Arī militārais analītiķis Mārtiņš Vērdiņš atzina, ka nav notikusi būtiska virzība esošās koncepcijas īstenošanā: “Pārskatot iepriekšējās Valsts aizsardzības koncepcijas diskusijas, nākas konstatēt, ka apspriežam tos pašus jautājumus, par kuriem diskutējām pirms astoņiem gadiem. Tas nozīmē, ka jāpanāk, lai koncepcija būtu dzīvs dokuments, nevis tikai ķeksītis.

Mēs apspriežam Valsts aizsardzības dienestu, kādu spēkā esošā koncepcija nemaz neparedz. Tas ir nepareizi no juridiskās loģikas viedokļa. Vispirms vajadzēja Valsts aizsardzības dienestu iekļaut koncepcijā, pēc tam to īsteno. Tas nav izdevies, kas liecina par kādu sistēmisku problēmu, ko vajadzētu novērst.”

Palīdzēt kaimiņiem

Saeimas Ārlietu komisijas priekšsēdētājs Rihards Kols (NA) atgādināja, ka nākamgad atzīmēs 20 gadus, kopš esam NATO dalībvalsts, bet pati alianse atzīmēs 75 pastāvēšanas gadus: “Lai arī Eiropā tiek runāts par dažādām Eiropas Savienības autonomijām, nedrīkstam pazaudēt fokusu, ka NATO ir vienīgais drošības garantis Eiropā. Viss pārējais var būt papildinošs, atbalstošs, bet ne konfrontējošs vai pārklājošs.

Pēc 2022.gada 24.februāra, iedarbinot NATO līguma 4.pantu, tika aktivizēts Baltijas aizsardzības plāns. Ir teikts, ka nepieciešamības gadījumā NATO spēki 30 dienās varēs ierasties, bet Ukrainas piemērs Bučā, Irpīnā, citur skaidri parādījis, ka 30 dienas ir ilgs laiks. Jābūt daudz ātrākām darbībām, un, cik saprotu, notiek sarunas starp Latviju, Lietuvu, Igauniju par trīspusējiem līgumiem, kas nozīmētu, ka apdraudējuma gadījumā nav jāgaida NATO 5.panta iedarbināšana, bet varam steigīt palīgā kaimiņiem. Tā ir būtiska iniciatīva Valsts aizsardzības koncepcijā.”

Izpratne par mieru

Saeimas deputāts Uģis Rotbergs (Jaunā Vienotība) norādīja, ka koncepcijā jābūt arī saistīti ar iekšējo drošību: “Ukrainas piemērs rāda, ka apdraudējums nenāk tikai no ārpusē, bet

arī no iekšpuses. Manuprāt, pagājis laiks, kad draudus nesaucam vārdos, un koncepcijā skaidri un gaiši jāieraksta, ka mūsu drauds ir Krievija un Baltkrievija. Šie ir pavisam citi laiki.”

Saeimas deputāts Andrejs Vilks (Zaļo un zemnieku savienība) uzsvēra, ka mainījusies izpratne ne tikai par karu, bet arī izpratne par mieru: “Nedrīkst aizmirst, ka valsts aizsardzības segments ir ļoti plašs, aptverošs. Jārūnā ne tikai par militāro, informatīvo, tehnoloģisko drošību, bet arī par sociālo, enerģētisko drošību, sabiedrisko drošību. Ir jautājums, kā šie drošības aspekti varētu tikt integrēti jaunajā Valsts aizsardzības koncepcijā.

Mums ir neviendabīga sabiedrība, arī tas jāņem vērā, izstrādājot koncepciju. Jāatceras, ka sabiedrība neviennozīmīgi attiecas pret Valsts aizsardzības dienestu. Atgādināšu, ka tika savākti 10 tūkstoši parakstu, lai Valsts aizsardzības dienests būtu tikai brīvprātīgs.”

Jaunsardzes nozīme

Bijušais NBS komandieris Juris Dalbiņš runāja par valsts aizsardzības mācības ieviešanu skolās: “Man bažas rada, ka visu procesu - mācību organizēšanu, programmu sastādīšanu, nodrošināšanu ar kadriem -uzņēmusies Aizsardzības ministrija. Tas nav pareizi. Sekojot aizsardzības koncepcijas nosacījumiem, Nacionālās drošības likumā katrai ministrijai jābūt paredzētiem pienākumiem un uzdevumiem valsts drošības nodrošināšanā. Ja visu uzņemsies tikai Aizsardzības ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija neattīstīs savas spējas un kadrus. Manuprāt, pareizais risinājums, ka Aizsardzības ministrija ar savām iespējām var atbalstīt Izglītības un zinātnes ministriju, lai šie kadri tiktu veidoti un sistēma būtu darboties spējīga Izglītības un zinātnes ministrijas sastāvā.

Svarīga joma ir Jaunsardze, arī tai ir konkrēti uzdevumi šajā koncepcijā, bet es gribētu, lai jaunajā koncepcijā precīzi tiktu izskaidrots teikums: “Līdz laikam, kad valsts aizsardzības mācība tiks ieviesta visās Latvijas izglītības iestādēs, Jaunsardze turpinās darboties kā brīvprātīga skolu jaunatnes kustība, kas sniedz interešu izglītību skolēniem no 5. līdz 9.klasei.”

Un kas būs pēc tam? Jaunsardze šogad svinēs 30 gadus. Tā ir sistēma, kas tika izveidota, lai patriotiski audzinātu mū-

su jauniešus. Veidojot valsts aizsardzības mācību, nevajadzētu iznīcināt jau esošu struktūru, kas ļoti nopietni darbojas.

Jādomā, lai Jaunsardze tiešām kļūtu par interešu izglītību, kas līdztekus valsts aizsardzības mācības programmai dotu papildu resursus mūsu valsts aizsardzības sistēmā.”

Tiesu un ekonomiskā drošība

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, piekrītot, ka kaujas gatavība un militāro spēju paaugstināšana ir pamats valsts aizsardzībai, aicināja neaizmirst tādu vērtību, kā valsts demokrātiskā, tiesiskā iekārta, arī tā ir jāaizsargā: “Gribēju norādīt, ka Satversmes tiesas un tiesu sistēmas pieminēšana aizsardzības koncepcijā, manuprāt, ir nepietiekama. Ilgtspējīgas demokrātijas funkcionēšana bez tiesiskuma nodrošināšanas, bez neatkarīgas tiesu varas nav iespējama. Tāpēc gribētu lielāku sadarbību ar aizsardzības sektoru, lai zinātu, kas Satversmes tiesai jā dara, ja ir kāds apdraudējums mūsu valstij.”

Latvijas Drošības un aizsardzības industriju federācijas valdes priekšsēdētāja Elīna Egle aicināja koncepcijas izstrādātājus domāt arī par ekonomisko drošību, jo aizsardzības nozares mugurkauls ir aizsardzības industrija: “Domājot par industrijas attīstību un starpvalstu sadarbību, svarīgi pārdomāti strādāt pie stratēģisko ārvalstu investoru piesaistes. Jādomā par ilgtermiņa sadarbības līgumiem gan miera, gan kara apstākļos. Ukrainas kara krīze māca, ka ar jaunām tehnoloģijām, jaunām ieroču sistēmām ir jāprot rīkoties, jāprot tās uzturēt, remontēt. Te industrijas iesaiste ir ļoti būtiska.

Jāraugās uz priekšu, domājot par krīzēm, ar kurām varam sastapties nākotnē. NATO klimata rīcības plāns saka, ka vētru, plūdu, dabas katastrofu būs arvien vairāk, un tāpēc jābūt tehnoloģiskajai gatavībai, sabiedrības iesaistei, industrijas iesaistei, lai ar klimata pārmaiņām cīnītos un tām piemērotos.”

Gatavība aizstāvēt valsti

Latvijas Universitātes profesors Jānis Ikstens informēja, ka

nesen veikta pētījuma rezultāti rāda - Latvijas iedzīvotāju gatavība aizstāvēt ar ieročiem rokās savu valsti pēdējos astoņos gados ir samazinājusies: “Viens no svarīgākajiem cēloņiem ir valdības darba vērtējums. Jebkurš nozagts eiro, jebkuri muļķīgi lēmumi mazina vēlmi aizstāvēt valsti.”

Ja 2015.gadā gatavību Latviju aizstāvēt ar ieročiem puda kopumā 40 procenti aptaujāto, 2022.gadā - 32 procenti respondentu.

Saeimas deputāts, NBS rezerves pulkvedis un militārais analītiķis Igors Rajevs (AS) atzīmēja, ka gatavība aizsargāt valsti ir ļoti būtiska lieta: “Tas, ka vēlme to darīt mazinās, protams, nav labi, bet vai tas ir kritiski? ASV ir kustība, kas saucas “3 procenti”. Proti, ASV neatkarības kara laikā nevienu brīdi karadarbībā neiesaistīja vairāk kā trīs procentus no valsts iedzīvotājiem. Šobrīd visspēcīgākā armija Eiropā ir Ukrainas armija, kuras sastāvā nav pat miljons karavīru, un, ņemot vērā iedzīvotāju skaitu līdz karam, arī tas nav vairāk par trim procentiem. Tāpēc var teikt, ka šie 32 procenti, kuri ar ieročiem rokā gatavi aizsargāt savu valsti, ir pietiekami.

Svarīgi, lai tie 68 procenti ir gatavi iesaistīties valsts aizsardzībā, lai darbotos visi citi dienesti: glābēji, ugunsdzēsēji policisti, cilvēki citos atbalsta dienestos.”

Militārais analītiķis M. Vērdiņš norādīja, ka jautājums par gatavību ar ieročiem rokā aizstāvēt savu valsti patiesībā sastāv no diviem aspektiem, ko respondents, iespējams, neizprot, ja viņam to neizskaidro. Viens ir morāla gatavība ar ieročiem rokā aizstāvēt savu valsti, otrs - kvalificēta spēja to izdarīt, un nav skaidrs, cik daudzi no tiem, kuri to gatavi darīt morāli, spētu to veikt arī profesionāli. □

Lappusi sagatavojis
JĀNIS GABRĀNS

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild projekta īstenotājs izdevniecība SIA "Cēsu Druva".